

Tengjum saman fortíð og framtíð

- segir **Anna Kristjánsdóttir** prófessor, sem telur
óþarfa að vera sífellt að finna upp hjólið

Anna ásamt Arnlaugi í Kaldalóni.

HÚN ER ljós yfirlitum, brosmild, létt í spori og allt að því stelpuleg, önnur kafin við ýmis verkefni og ótrúlegt en satt; þann 14. október síðast liðinn varð hún 70 ára. Viðmælandi minn Anna Kristjánsdóttir prófessor í stærðfræði stendur á tímamótum. Hún hefur lokið farsælu kennslustarfi og er komin heim eftir áralanga dvöl í Noregi. Þó er nokkuð ljóst að Anna mun ekki sitja auðum höndum. Nú er tími til að vinna úr öllum þeim gögnum og reynslu sem hún hefur aflað sér því starfsævi fræðimanns lýkur aldrei. Ég tók Önnu tali og forvitnaðist um hana, hver er hún, hvaðan kemur hún og hvert er hún að fara?

Þóra Þórðardóttir ræðir við **Önnu Kristjánsdóttur**,
prófessor í stærðfræði

Anna er einstök kona, henni má lýsa með ýmsum orðum. Hún er afar þenkjandi, framsýn og með gagnrýna hugsun, fljót að hugsa og sjá aðalatriðin. Síðast en ekki síst er hún óhrædd við að koma fram með nýjar hugmyndir. Sem dæmi um framsýni Önnu má geta þess að árið 1972 skrifaði hún kandidateitgerð um möguleika tölvunotkunar í stærðfræðikennslu 13-18 ára unglinga. Við skulum ekki gera ráð fyrir að Anna hafi sprottið fram fullsköpuð og byrjum því á að forvitnast um uppruna og umhverfi hennar. Hvað mótaði hana?

„Ég var löngu orðin til fyrir skólagöngu“

Anna segir það hafa einkennt æsku sína að hún ólst upp með fólki sem talaði ekki við hana eins og barn. Faðir hennar var skipstjóri og sigldi á Bretland alla tíð og var því mikið í burtu frá heimilinu. Móðir hennar tók henni eins og hún var og Anna talar hlýlega um mág föður síns sem hún segir hafa verið einstakan mann sem hafði mikil áhrif á hana. Hún lýsir honum svo: „Ég man að hann talaði aldrei nokkurn tíma við mig eins og ég væri barn. Hann talaði alltaf við mig eins og ég væri persóna. Hann virti það að ég var barn en sagði aldrei neitt fyrirskipandi eins og oft er gert við börn.“ Anna var þar af leiðandi mjög hugsandi barn og hún segir: „Ég var löngu orðin til fyrir skólagöngu.“

Skólagönguna hóf hún í Melaskóla og þar liðu barnaskóla-árin átakalaust og Anna átti mjög auðvelt með nám. Síðan lá leiðin í Miðbæjarskólann og að loknu landsprófi fór Anna í stærðfræðideild Menntaskólans í Reykjavík. Kennara í stærðfræði, íslensku, sögu, frönsku og dönsku í MR minnst Anna með mikilli gleði. Hún orðar það svo: „Þeir gáfu mér eitthvað alveg sérstakt, dýpkuðu skynjun mína og vitund“.

Anna fór að loknu stúdentsprófi í Háskóla Íslands í stærðfræðinámið með sagnfræði sem aukagrein. Samhliða námi í stærðfræði og sögu tók hún uppeldis- og kennslufræði hjá prófessor Matthíasi Jónassyni sem var mjög góður fræðimaður, að hennar sögn. Áður hafði Anna kynnst Matthíasi því hún tók þátt í greindarrannsókn sem hann gerði á skólabörnum. „Þetta voru með skemmtilegustu stundunum

mínum í Melaskóla, það var að fara upp á loft og leysa þrautir með Matthíasi,“ sagði Anna um fyrstu kynni sín af honum.

Haustið 1969 fór Anna til Danmerkur í nám í stærðfræði og uppeldisgreinum. Í grein sem Anna skrifaði í *Flatarmál* 2006 til minningar um Jónas B. Jónsson fræðslustjóra í Reykjavík má sjá að hann átti þátt í því að hún fór þessa leið. Hún segir Jónas

hafa verið einstakan forystumann sem aldrei glataði mannlegu innsæi, vel ígrunduðu áræði, trausti á fólki og skýrri stefnu sem varð bæði nemendum og kennurum til eflingar og ávinnings, eins og hún orðaði það. Aðrir áhrifavaldar í hennar lífi eru fjölmargir kennarar og samstarfsfólk sem hún talar um af virðingu og hlýju.

Kennari alla tíð

Á starfsferli sínum hefur Anna komið víða við en ætíð verið kennari í þeim skilningi að henni hefur fallið vel að vinna með fólki á öllum aldri og eiga við það margs konar samskipti. Hún kenndi í Kennaraskólanum, Hagaskóla, Menntaskólanum í Hamrahlíð, Kennaraháskóla Íslands og Agder Universitet. Auk þess hefur Anna kennt á fjölmörgum endurmenntunarnámskeiðum kennara. Hún var kennsluráðgjafi við Fræðsluskrifstofu Reykjavíkur 1972-1975 og námstjóri í skólarannsóknadeild menntamálaráðuneytis 1975-1981.

” Að titla sig sem fræðimann er fyrirbæri síðustu 15 ára. Praktíkin var rík og fræðimennskan í því sem þú gerðir frekar en í því sem þú varst.

Störf Önnu hafa ekki síst falist í því að vera stjórnandi. Hún hóf ung störf fyrir skáta-hreyfinguna sem erindreki og framkvæmdastjóri. Hún segir þá reynslu afar dýrmæta og það hafi komið sér vel, þegar hún hóf störf síðar sem námstjóri, að hafa ferðast um landið sem erindreki fyrir skáta-hreyfinguna. Landið var henni því ekki framandi. Um störf sín hjá skólarannsóknadeild segir Anna: „Þegar ég var námstjóri var skólarannsóknadeildin mjög valdamikil. Í skólarannsóknadeild var unnið að endurskoðun námsefnis og kennsluhátta og ákveðið hvaða námsefni var gefið út og hvenær eftir því hvaða fjárveitingar fengust. Ákvörðunin var færð til skólarannsóknardeildar frá Ríkis-útgáfu námsbóka, sem hafði verið mjög valdamikil stofnun, en framkvæmdin var áfram hjá Ríkisútgáfu námsbóka. Einnig var endumenntun undir stjórn endurmenntunardeildar KHÍ, en námstjórar höfðu mest um það að segja hvaða námskeið var boðið upp á. Upprunalegar hugmyndir um skólarannsóknadeild voru þær að starf deildarinnar hæfist með rannsóknnum á íslensku skólakerfi, en fljótlega var hætt við það og náms-efnisgerð varð

meginverkefni deildarinnar. Anna segir að það hafi ekki verið lagt að starfsfólki deildarinnar að stunda rannsóknir, en hún leitaði stöðugt eftir viðbrögðum og hugmyndum kennara með spurningalistum eða opnum spurningum til þess að byggja ákvarðanir á eða sjá hvar kennarar þyrftu meira liðsinni. Í deildinni voru einungis tveir námstjórar sem stjórnðu endurskoðun námsgreina og voru lærðir menntunarfræðingar.

Fyrst og fremst fræðimaður

Anna segist fyrst og fremst hafa verið áhugasamur og forvitinn kennari fram til ársins 1969 en eftir það í vaxandi mæli fræðimaður. Hún segir enn fremur: „Ég held að ég hafi fyrst og fremst upplifað mig sem fræðimann frá því fljótlega upp úr 1970.“ Hún bætir við að erfitt sé að tjá sig sem fræðimann í umhverfi sem ekki er mótað af fræðimennsku og heldur áfram: „Að titla sig sem fræðimann er fyrirbæri síðustu fimmtán ára. Praktíkin var rík og fræðimennskan kom frekar fram sem grundvöllur ákvarðana og undirstaða stefnumótunar en að reyna að tala fyrir fræðilegri sýn. Það var nær ógerlegt að fá fólk til að lesa fræðilega texta.“ Nánar aðspurð um hvað hún eigi við með þessu segir hún: „Fræðimennskan sem ég tala um er eitthvað sem mótar það hvernig þú hugsar og ákvarðar.“ Anna segir að hjá sér hafi það að vera fræðimaður í eðli sínu birst í þörf fyrir að lesa stöðugt og njóta þess. Það hafi að hluta komið í stað umræðna við aðra fræðimenn en skipti líka máli í víðara samhengi. Í fræðimennsku felst einnig að taka eftir fleiru en sagt er og ímynda sér hvað gæti verið og hvað þyrfti þá að vera til staðar.

Einnig í því að spyrja opinna spurninga, hlusta vel á fólk og reyna að skilja hvað liggur að baki orðunum og sífelld þörf á að greina aðstæður og skilja samhengi. Auk þess að „fylgjast með á jöðrum,“ kynnast frábrugðnu, endurhugsa og máta. Síðast en ekki síst segir hún fræðimennskuna birtast í hræðsluleysi við að standa með því sem maður segir og gerir.

Skapaði kennurum starfsvettvang

Anna hefur alla tíð verið óþreytandi við að tala um kennslu og kennara og standa með þeim. Hún hefur reynt að koma þeim til að lesa stuttar erlendar fræðigreinar og handbækur. Einnig hefur hún reynt að skapa aðstæður fyrir þá til að reyna í verki það sem þeir hefðu ekki lagt í að gera í eigin kennslu án stuðnings eða án miklu meiri umhugsunar og umræðu. Auk þess hefur hún skapað kennurum vettvang til að tala um reynslu og bera saman hvað þeir hefðu ætlað sér að gera og síðan um það sem gerðist.

Til að skapa starfsvettvang fyrir kennara stóð Anna ásamt öðrum, í mars 1993, fyrir stofnun samtaka stærðfræðikennara sem hlaut nafnið Flötur. Hvort Flötur hefur náð að verða sá vettvangur sem honum var ætlaður í upphafi er spurning. Það er spennandi hlutverk fyrir okkur stærðfræðikennara að fylgja eftir því sem lagt var upp með og efla það. Við eigum þessi samtök og það er í okkar valdi að skapa innan þeirra vettvang sem styður og styrkir okkur í starfi.

Hjá Önnu eru spennandi tímar framundan. Aðspurð segist hún vera að opna vefsvæðið STIRNI (www.stirni.is) fyrir fræðasviðin tvö sem hún hefur unnið mest á. Annað er *Stærðfræðimennt* og hitt *Hlutverk upplýsingatækni í námi*. Bæði leggja þau grundvöll að skólastarfi og reynast vonandi fengur fyrir kennara. Önnu er mikið í mun að tengja saman fortíð og framtíð svo fólk sé ekki alltaf að finna upp hjólið. Þessi orð Önnu geri ég að lokaorðum þessa viðtals og þakka henni fyrir áhugaverðar samræður.

Anna í góða vina hóp á ICME-10 árið 2004.